

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen tiistai 8.4.2025 klo 10.00

Lausunto koskien HE 14/2025 vp hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Akavan sairaanhoitajat ja TAJA kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa. Akavan sairaanhoitajat ja TAJA (jatkossa TAJA) ei hyväksy työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksestä annettuun lakiin ja työaikalakiin esitettyjä työtaisteluoikeuden rajoituksia ja muutoksia. Näkemyksemme mukaan suojelutyöstä ei tule säätää yleisellä lainsäädännöllä hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla. TAJAn näkemyksen mukaan myöskään työaikalain hätätyötä koskevaa säännöstä ei tule muuttaa.

Suojelutyön sääntelylle ei ole tarvetta

Maassamme on varsin vakiintuneet työmarkkinakäytännöt suojelutyön järjestämiseen, eikä niissä ole pääsääntöisesti ollut ongelmia. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että ehdotetulla sääntelyllä ei arvioida olevan käytännössä merkittäviä vaikutuksia työnantajiin tai työelämään. Esimerkiksi (s. 45; s. 35):

"Ehdotetulla sääntelyllä ei arvioida olevan käytännössä merkittäviä vaikutuksia suurimmalla osalla toimialoista, joilla nykyisinkin on saatu sovittua suojelutyöstä."

"Suojelutyön antamisessa ei ole yleisesti ilmennyt erityisiä ongelmia tai epäselvyyksiä..."

Edustamamme sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät ja viranhaltijat ovat vastuuntuntoisia ammattilaisia ja kuten esityksessäkin todetaan, vain paikalliset olosuhteet hyvin tuntevat osapuolet voivat tehdä lakonalaisiin tehtäviin ja toimintoihin rajaukset siten, ettei kenenkään henkeä tai terveyttä vaaranneta.

Yhdessä aiempien työmarkkinauudistusten kanssa suojelutyötä koskeva sääntely muodostaa lisärajoituksen työtaisteluoikeuteen, eikä sen kokonaisvaikutuksia ole arvioitu hallituksen esityksessä.

Viranhaltijoiden oikeus työtaisteluun turvattava

TAJA painottaa, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilla on oltava oikeus tarvittaessa käyttää työtaisteluoikeutta. Edustamistamamme hoitotyön johtajista ja esihenkilöistä valtaosa on virkasuhteisia. TAJA muistuttaa, että lakko-oikeus on virkamiesten ja viranhaltijoiden ainoa käytettävissä oleva työtaistelumuoto, sillä muut työtaistelutoimet on jo rajattu pois virkasuhteisilta virkaehtosopimus- ja työriitalainsäädännössä.

Hallituksen esityksen mukaan (s. 47):

"Työtaisteluoikeuden rajoittaminen lähtökohtaisesti vahvistaa työnantajapuolen neuvotteluasemaa ja voi johtaa työehtojen heikentymiseen."

Esityksen mukainen sääntely voisi muodostaa esteen työtaisteluoikeuden käyttämiselle ja on epätasapainoinen. TAJAn edustamilla sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä, virkamiehillä ja viranhaltijoilla on oltava oikeus muiden työntekijöiden tapaan tehokkaaseen työtaisteluun.

Näemme että suojelutyöstä tulisi jatkossakin sopia pohjoismaiseen tapaan työmarkkinaosapuolten kesken.

TAJA korostaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon virkamiehet, viranhaltijat ja työntekijät toimivat vastuullisesti ja noudattavat lakia. Tämä on koskenut myös työtaistelutoimia, ilmoitusaikoja, suojelu- ja hätätyöstä sopimista. Tämäkin seikka huomioiden emme näe tarvetta säätää lisärajoitteita sosiaali- ja terveydenhuollon jo rajoitettuihin työtaisteluoikeuksiin.

Työaikalain hätätyötä koskevaa säännöstä ei tule muuttaa

Työnantajien yleisluontoiset suojelutyövaatimukset estävät käytännössä perusoikeuksiin kuuluvan työtaisteluoikeuden käyttöä. Työnantajalla tulee olla velvoite perustella, mitkä työt ja tehtävät edellyttävät suojelutyötä ja antaa suojelutyötä koskevia neuvotteluita varten myös riittävän täsmälliset tiedot.

Esitetty työaikalain 19 §:n muutos on ongelmallinen myös EU-sääntelyn näkökulmasta. Hätätyn teettäminen on tarkoitettu ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Työtaistelut ovat pääsääntöisesti ennakoitavissa, eivätkä siten täytä hätätyn tunnusmerkistöä.

Hätätössä, johon voidaan velvoittaa yksinomaan työtaistelun perusteella, olisi tässä merkityksessä kysymys työnantajan työjohto-oikeuden piirissä käyttämästä oikeudesta rajoittaa työtaistelun vaikutuksia. Tilanne, jossa työnantaja voisi omalla päätöksellään asettaa työtaistelun rajat yksipuolisesti, olisi vastoin järjestäytymisvapauden perusperiaatteita ja Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia.

Esityksestä ei käy ilmi, millä perusteilla tietyt toiminnot katsotaan välttämättömiksi, mikä aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta. Tämä epäselvyys voi johtaa ristiriitoihin työtaisteluiden aikana, jolloin suojelutyön ja hätätyn välinen rajapinta jää tulkinnanvaraiseksi. Esitys ei myöskään huomioi sen vaikutuksia esimerkiksi työsuojeluviranomaisten edellytyksiin ja resursseihin toimia esitetyn sääntelyn mukaisesti.

Lopuksi

Akavan sairaanhoitajat ja TAJA ei näe sääntelylle painavaa yhteiskunnallista tarvetta. Suojelutyön järjestämisessä työmarkkinakäytännöt ovat vakiintuneet ja niissä ei pääsääntöisesti ole ollut ongelmia. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että suojelutyön antamisessa ei ole yleisesti ilmennyt merkittäviä ongelmia tai epäselvyyksiä, eikä suojelutyön antamatta jättäminen ole aiheuttanut vakavia vahinkoja (hallituksen esityksen s. 35).

Perustuslain ja kansainvälisten sopimusten turvaamien perusoikeuksien rajoittamisen tulisi perustua välttämättömyyteen, noudattaa suhteellisuusperiaatetta ja olla teknisesti tarkkarajaista. Lakiesityksen perustelutekstissä on nostettu näitä arvoja, mutta itse lakiesitys ei ole tässä suhteessa tasapainoinen.

Kun tämän lakiesityksen kanssa samanaikaisesti vuosina 2024-2025 virka- ja työsuhtelainsäädäntöön on tehty merkittäviä - palkansaajapuolen kannalta heikennyksiä tarkoittavia - muutoksia (vientimalli, työsopimuslain ja työttömyysturvan heikennykset jne.), muutosten kokonaisvaikutusta ei ole arvioitu.

Erityisesti julkisen sektorin henkilöstön kannalta ns. vientimallilainsäädäntö yhdistettynä suojelutyötä koskevaan lakiesitykseen johtaa työtaisteluoikeuksien merkittävään tosiasialliseen heikennykseen ja tätä kautta todennäköisesti nykyistä heikompitasoiseen palkkaukseen ja palvelussuhteen ehtoihin.

Suomessa on jo nyt pulaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, alan veto- ja pitovoiman eteen on jatkossa ponnisteltava entistä tehokkaammin. Nyt esitetyt muutokset toteutuessaan lisäävät alan rekrytointihaasteita entisestään ja vähentäisivät nuorten kiinnostusta hakeutua sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle.

Akavan sairaanhoitajat ja TAJA ry:n puolesta

Kukka Junno
toiminnanjohtaja